

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Анелия Божкова

НАИМ – БАН

за научно-изследователската дейност

на гл. ас. д-р Емил Христов Нанков – единствен кандидат в конкурс

за доцент по професионално направление 2.2. История и археология

за нуждите на НАИМ – БАН,

обявен в Държавен вестник, бр. 74, от 29. 08. 2023 г.

Член на научно жури, съгласно протокол 67 от 18. 10. 23 г. на НС на

НАИМ и заповед на Директора на НАИМ № I- 1736 от 26. 10. 23 г.

Д-р Емил Нанков е единствен кандидат по обявения конкурс за доцент в НАИМ – БАН. Във връзка с кандидатурата си е представил пълен набор от документи, предвидени в ЗРАС и правилниците към него.

Научната кариера и академичното израстване на д-р Нанков не следват обичайната за страната ни практика, но въпреки това, неговият път в науката се проследява като устойчив и прогресивен, независимо от трудовете му ангажименти през годините. Ето защо, не е учудващо, че само четири години след заемане на академичната длъжност „гл. асистент“, той се явява на конкурс за академичната длъжност „доцент“, с научна продукция и практики, които покриват всички законови изисквания.

Кандидатът се явява на конкурса с 23 научни труда, от които един е монографичен, 8 се определят като студии и 14 са с обема на научни

статии. Всички те са публикувани във времето след защитата на неговата докторска теза. По-голяма част от тях са издадени на английски език и в реферирани издания. Професионалният опит на колежата Нанков е изявен също и чрез съставителство и редакция на тематични сборници и сборници от научни конференции, чрез рецензии на научни трудове, публикувани в реномирани световни издания, както и с научни съобщения за провеждани теренни издирвания и проучвания.

В публикационната дейност на д-р Емил Нанков отчетливо изпъкват задълбочени и многостранни специализирани познания и широка обща култура в сферата на античната археология, които той е придобил по време на обучения и работни ангажименти в редица родни и чужди образователни и научни институции като СУ (където защитава магистърска теза), университета Корнел, (където защитава докторска теза и води курсове като асистент), Американската археологическа школа в Атина и др. Тези познания формират както методическия инструментариум, възприет в трудовете на д-р Нанков, така и висока степен на обективност, характерна за извършваните от него научни анализи. Предпочитаната научна сфера за д-р Нанков е културата на древните тракийски племена и тя се превръща в устойчив фокус, който центрира неговите усилия за период от почти две десетилетия.

Един повърхностен поглед върху научните трудове на д-р Нанков би отбелязал известна непоследователност по отношение на изследвани територии и епохи. Това впечатление обаче се оказва само привидно, доколкото всяка негова публикация намира своята логична обвързаност с други разработвани теми и културни ареали.

Няколко са основните теми и направления в които д-р Нанков съсредоточава интерес и усилия през годините.

1. На първо място това е темата за въоръжението и военното дело в древна Тракия, като продължение на неговата докторска теза. Материята е отлично позната на кандидата по конкурса, което му позволява да предложи на научната колегия както генерални наблюдения („Thracian Warfare“), с новаторски приноси, така и анализи на отделни артефакти, някои от които слабо изследвани в родната историография. Специално място в тази поредица от трудове заемат текстовете, посветени на изследването на оловните тежести за прашки, често с надписи на старогръцки („The Mobility of the Macedonian Army in Thrace during the Reign of Philip II and the Inscribed Lead Sling Bullets from Kozi Gramadi“; „Inscribed Lead Sling Bullets from the Regional Museum of History in Shumen. New Data on the Macedonian Campaigns in the Lands of the Getae in the Time of Philip II and Alexander III“; „Demetrius, Dux Philippi: a Macedonian commander of Philip II in Thrace (according to the inscribed sling bullets)“). На тази тема е посветен и монографичният хабилитационен труд на д-р Нанков.

2. Важни за науката анализи и наблюдения съдържат и трудовете на д-р Нанков, посветени на градския живот и урбанизацията в тракийските земи. Темата, разпозната като перспективна и интригуваща от кандидата по конкурса още с ранните му изследователски изяви, е застъпена и сред трудовете, с които се представя на обявения конкурс. И тук виждаме както присъствие на обхватни обобщения по темата („Urbanization“), с оригинални авторски виждания и идеи, така и публикации върху отделни аспекти на градския живот, бит, стопанство, култура. Впечатляващо е че д-р Нанков обръща специално внимание върху дребни,

непредставителни предмети от разкопки на различни обекти, за да ги превърне в първостепенен извор за бита на местното тракийско население. Такива са изследванията върху елементи от мерителни везни от Севтополис („Mapping Retail Trade at Seuthopolis: The Case of the Balance Scales“), артефактите за практикуваните настолни игри („Playful in Life and after Death: Board Games in Early Hellenistic Thrace“) и др. Все във връзка с градския живот е и дискуссионната тема за грамотността на населението на тракийския град Севтополис, която възприемам по-скоро като една възможна хипотеза, която ще се верифицира в бъдеще („Beyond Hellenization: Reconsidering Greek Literacy in the Thracian City of Seuthopolis“). С доза предпазливост трябва да се отнесем и към лансираните от д-р Нанков идеи за ролята на македонските военни части в основаването и живота на т.нар. градски центрове в тракийските територии от къснокласическата и елинистическата епохи, доколкото аргументите за това могат да имат и различно тълкуване. Изпреварвайки окончателната оценка на рецензираните трудове ще отбележа още тук, че приносите на колежата Нанков за военната история на елинистическа Тракия са несъмнени и безспорни, но евентуалното участие на македонските владетели и военни части в живота и съдбата на всяко едно селище определяно като „градски“ център (или пък цял регион) трябва да се доказва на основание комплекс от разностранни фактори (например „In Search of a Founder and the Early Years of Heraclea Sintica“).

3. Като изключително приноси от методическа гледна точка бих отбелязала поредица от публикации на кандидата, които предлагат нов прочит на вече публикувани артефакти, предмети или изображения от света на тракийците. Две отлично разработени статии върху функцията и характеристиката на конкретни предмети – материален и възпроизведен с

художествени средства, („Why One Needs ‘the Odd Man Out’? The Deer Hunter with *Lagobolon* from the Frescoes in the Thracian Tomb near Alexandrovo“; „Berenike Bids Farewell to Seuthes III: The Silver-Gilt Scallop Shell Pyxis from the Golyama Kosmatka Tumulus“) разкриват възможностите на научният анализ за обективна реконструкция на реалии от древността. Обосновани аргументи притежава и текстът, който съдържа corrigenda на вече публикувани керамични артефакти от Хераклея Синтика и предлага базови свидетелства за ранния период от съществуването на града.

4. Не на последно място по важност могат да се споменат онези публикации на д-р Нанков, които засягат единични паметници от фондове на различни музеи в страната, често с хронология, излизаща извън заявените основни научни интереси. Всъщност, тези артефакти произлизат основно от два географски, но и културно-исторически региона – този на средното течение на река Струма и този на горното течение на река Марица, които трайно влизат в полезрението на Емил Нанков като зони за изследване на историческо и културно наследство. Текстовете в тази група са разнородни, някои съпътствани от епиграфски прочит на съществуващи надписи, но всички се отличават с прецизен анализ, внимание към контекстуалната среда и възможности за реконструкция на причините за появата и функционалната характеристика на артефактите („Inscribed Steelyard Aequipondium from Early Byzantine Parthicopolis“; „A newly-found inscribed funerary altar from the territory of Parthicopolis“ (в съавторство); „Надгробна стела или фалшива врата от гробница от Хераклея Синтика“ (съавторство); „A Roman Crater with a Dionysiac Scene from South Central Bulgaria“ (съавторство); „*Sekoma*: a Volume Standard for Liquids from Parthicopolis“; „Some Observations on the Pergamene Applique Pottery from Heraclea Sintica“ (съавторство); „From utility to imperial propaganda:

(Re)discovering a milestone of Constantine I from the vicinity of Bona Mansio and emporion Pistiros and its significance for the study of the ‘Via Diagonalis’ in the territory of Philippopolis“; „New Look at an Inscribed Ceramic Medalion with Gladiators (Equites) from the Region of Parthicopolis in the Roman Province of Macedonia“.

5. Отделно и специално внимание безспорно заслужава да се обърне върху монографичния хабилитационен труд на д-р Нанков, който увенчава многогодишните му усилия в издирване, документиране и анализ на тежести („снаряди“) за бойни прашки от територията на древна Тракия (Markers of military mobility: toward an archaeology of the sling in ancient Thrace (5th c. BC – 6th c. AD) with a Corpus of the inscribed lead sling projectiles from Bulgaria (*Разкопки и проучвания*, том XLIX). В резултат колегата Нанков е разработил обобщаваща публикация върху всички налични и достъпни за него артефакти от олово, глина и камък, подредени на каталоген принцип и детайлно и коректно разчетени и анализирани. Веднага трябва да се каже, че този научен труд е пионерски за българската историография, независимо от съществуващите преди това няколко отделни публикации и в този смисъл самата му поява вече представлява сериозен принос за българската наука.

Трудът, написан на английски език, е организиран в 6 глави, следвани от каталог на тежестите, представени в типологични групи, списък на цитираната литература, рисунки и снимки на артефактите, географски карти с разпространението на находките и графики със статистически данни. Книгата съдържа обстоен историографски преглед, а също и раздели, посветени на ролята на прашката във военното дело на античните общества. Няколко страници са посветени и на производствените техники за изработката на тежестите. Не е пренебрегната и контекстуалната среда

на българските находки, доколкото това е възможно. Извън анализа на самите артефакти, извършен, както беше отбелязано, с висок професионализъм, в книгата се дискутират и по-общии проблеми като този за характера на собствените имена върху тежестите (с изложени авторски хипотези) както и този за ролята на находките в реконструкцията на историческите събития. Съвсем резонно, колегата Нанков изследва тази група паметници с акцент върху придвижването на македонската войска по време на походите на македонските владетели в тракийските земи през третата четвърт на IV в. пр. Хр. и след това. Тази теория, приемлива в принципно отношение, авторът допълва с анализ върху разпространението на македонските бронзови монети. И в двата случая обаче е необходимо да се направят известни уточнения. Нужна е сериозна доза предпазливост в реконструкцията на маршрутите на македонските войски на база картографиране на находките, доколкото част от тях и особено тези в частните колекции, нямат сигурно местонамиране, а и винаги съществува възможност за преупотреба/преизползване на тежести, особено на тези от олово. Още по-голяма условност би трябвало да съществува при анализа на македонските бронзови монети, предвид ролята им на универсално платежно средство, особено при търговия на дребно. Независимо от направените уточнения обаче, искам да заявя ясно, че общото ми впечатление за монографичният труд на д-р Емил Нанков е за едно оригинално, авторско научно изследване с високи качества на значим научен продукт.

На основание казаното по-горе и като имам предвид сериозните научни постижения и резултати на д-р Емил Нанков, както и значимостта на научната му продукция, добре позната и извън пределите на родната колегия, считам, че е напълно заслужено да бъде подкрепено неговото

академично израстване. Във връзка с това категорично заявявам че ще гласувам положително с „Да“ за присъждането на академичната длъжност „доцент“ на гл. ас. д-р Емил Нанков.

София, 25 януари 2024 г.

Рецензент:

проф. д-р Анелия Божкова